

Ulkoasiainvaliokunta

Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta Kohti hiilineutraalia hyvinvointiyhteiskuntaa

Tulevaisuusvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta Kohti hiilineutraalia hyvinvointiyhteiskuntaa (VNS 3/2020 vp): Asia on saapunut ulkoasiainvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava tulevaisuusvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lähetystöneuvos Mikael Långström, ulkoministeriö
- Kehityspoliittisen toimikunnan pääsihteeri Marikki Stocchetti, ulkoministeriö
- pääsihteeri Annika Lindblom, Suomen kestävän kehityksen toimikunta
- pääneuvottelija Outi Honkatukia, ympäristöministeriö
- professori Minna Halme, Aalto-yliopisto
- puheenjohtaja Eeva Furman, Kestävän kehityksen asiantuntijapaneeli
- puheenjohtaja Markku Ollikainen, Suomen ilmastopaneeli
- yritysvastuuasiantuntija Elina Sonninen, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- pääsihteeri Lenita Toivakka, Global Compact Network Finland
- johtaja, vaikuttaminen Rilli Lappalainen, Suomalaiset kehitysjärjestöt - Finnish Development NGOs Fingo ry
- asiantuntija Tuuli Hietaniemi, Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra
- vaikuttamistyön vastaava Jenni Kauppila, Suomen YK-liitto

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Suomi sitoutui vuonna 2015 pidetyssä YK:n huippukokouksessa globaalin kestävän kehityksen toimintaohjelman, Agenda2030:n, toteuttamiseen. Agenda2030 sisältää 17 tavoitetta (SDG, Sustainable Development Goals), jotka tähtäävät globaalin kehityksen kääntämiseen uralle, jossa ih-

Valiokunnan lausunto UaVL 3/2021 vp

misten hyvinvointi, ihmisoikeudet, talouden vauraus ja yhteiskuntien vakaus turvataan ympäristön kannalta kestävällä tavalla ja poistetaan äärimmäinen köyhyys maailmasta.

Valtioneuvoston selonteko VNS 3/2020 vp kuvaa toimenpiteet, joilla Suomi edistää kunkin 17 kestäväen kehityksen tavoitteen toteutumista Suomessa ja globaalisti.

Ulkoasiainvaliokunta pitää selontekoa kattavana tarkasteluna, joka kokoaa yhteen kestävyyttä edistävät kansalliset linjaukset ja konkreettiset toimet. Selonteossa kutakin 17 kestäväen kehityksen tavoitetta käsitellään omana kokonaisuutenaan. Tämä on esitysteknisesti ymmärrettävää, mutta valiokunta muistuttaa kuitenkin samalla kestäväen kehityksen tavoitteiden keskinäisriippuvuuksista ja siitä, että kestäväen kehityksen eri osa-alueiden integraatiota tulisi edelleen vahvistaa. Valiokunta näkee, että tulevaisuuden selonteissa jokaisen tavoitteen osalta voisi kirjata eksplisiittisesti yhteydet muihin tavoitteisiin. Tämä voisi auttaa tunnistamaan keskeisimmät yhteydet sekä havaitsemaan potentiaaliset tilanteet, joissa jonkin tavoitteen saavuttamiseksi tehtävät toimet vaikuttaisivat toisen tavoitteen saavuttamiseen kielteisesti. Näiden seikkojen esiintuominen ennakkoon voisi auttaa laatimaan toimia ristikkäisyyksien hoitoon.

Globaalit kestävyyspyrkimykset edellyttävät pitkäjänteistä, yli vaalikausien ulottuvaa perspektiiviä, ja tämä tavoitetaan ulkoasiainvaliokunnan mielestä selonteossa hyvin. Valiokunta pitää hyvänä myös sitä, että selonteko on tehty tiiviissä yhteistyössä tiedeyhteisön, kansalaisyhteiskunnan, yksityisen sektorin sekä alueiden ja kuntien kanssa. Kansallisen työn ohkeen on tässä selonteossa nostettu globaali ulottuvuus ja Suomen toimet kansainvälisesti kunkin tavoitteen saavuttamiseksi. Valiokunta on selontekoa käsitellessään keskittynyt erityisesti tähän globaaliin ulottuuteen.

Ulkoasiainvaliokunnan asiantuntijakuulemisissa korostettiin koronaviruspandemian negatiivisia yhteiskunnallisia ja taloudellisia seurannaisvaikutuksia ja sitä, että tämä asettaa uusia haasteita kestäväen kehityksen tavoitteiden saavuttamiselle. Arvioiden mukaan äärimmäinen köyhyys maailmassa on pandemian myötä kääntynyt kasvuun, eriarvoisuus on lisääntynyt ja sukupuolten välinen tasa-arvo on heikentynyt. Koronavirus on monissa maissa vaikuttanut myös sisäiseen vakauden ja turvallisuuden heikkenemiseen, ihmisoikeuksien toteutumiseen ja demokratiakehitykseen. Valiokunta toteaa, että kestäväen kehityksen tavoitteiden toteutumista on kiihdytettävä, jotta niiden saavuttaminen vuoteen 2030 mennessä voisi olla mahdollista. Tämä edellyttää sitä, että Suomi osana kansainvälistä yhteisöä aktiivisesti ja innovatiivisesti etsii keinoja tavoitteiden saavuttamiseksi, samalla huolehtien siitä, että koronakriisistä toipuminen tehdään kestävällä tavalla.

Kehityspolitiikka, ilmastonhoito, luonnon monimuotoisuus

Suomen tekemä kehityspolitiikka ja kehitysyhteistyö nousee selonteossa keskeiseksi tekijäksi kestäväen kehityksen tavoitteiden saavuttamisessa ja globaalivastuun toteutumisessa. Kehitysyhteistyön eri muotoja on selonteossa kuvattu keinoina, joilla pyritään saavuttamaan edistystä kunkin kestäväen kehityksen tavoitteen toimeenpanossa. Ulkoasiainvaliokunta jakaa selonteossa kirjatun käsityksen siitä, että globaalin sääntöpohjaisen vahvistamisella, Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikalla ja sen osana kehityspolitiikalla on keskeinen rooli. Samalla valiokunta korostaa kuitenkin monien eri politiikkasektorin globaali vaikutuksia ja käsittelee joitakin niistä myös täs-

Valiokunnan lausunto UaVL 3/2021 vp

sä lausunnossaan. Kestävää kehitystä ei valiokunnan mukaan voi toteuttaa vain ulkopoliittikan hallinnonalalla vaan siihen tarvitaan kaikki eri hallinnon sektorit täysimääräisesti mukaan.

Suomen kehityspolitiikka ja kehitysyhteistyö, joilla pyritään köyhyyden ja eriarvoisuuden poistamiseen ja kestäväan kehitykseen, ovat jo määritelmällisesti monen Agenda2030:n tavoitteen ytimessä. Suomen arvoille ja vahuuksille pohjautuvat painopisteet ovat koronatilanteen myötä entistäkin tärkeämpiä. Näitä painopisteitä ovat naisten ja tyttöjen aseman ja oikeuksien vahvistaminen, erityisesti seksuaali- ja lisääntymisterveys ja -oikeudet; kehitysmaiden talouden perustan vahvistaminen ja työpaikkojen luominen; koulutus, toimiva yhteiskunta ja demokratia sekä ilmastomuutos ja luonnonvarat. Lisäksi ulkoasiainvaliokunta korostaa humanitaarisen avun asemaa itsenäisenä osana Suomen kehityspolitiikkaa. Humanitaarisen avun tarve maailmalla on lisääntynyt. Valiokunta korostaa lisäksi humanitaarisen avun, rauhantyön ja kehitysyhteistyön kokonaisuuden tarkastelua nexus-ajattelun mukaisesti.

Ulkoasiainvaliokunnan kuulemien asiantuntijoiden mukaan Suomi on muiden Pohjoismaiden rinnalla kansainvälisten kestäväan kehityksen vertailujen kärjessä, mutta Suomen asemaa edelleen heikentää kehitysmäärärahojen alhainen taso suhteessa bruttokansantuloon. Valiokunta toteaa vuoden 2021 kehitysyhteistyöhön määrärahojen — 1 245 miljoonaa euroa — tulevan arvioiden mukaan vastaamaan 0,52 %:a Suomen bruttokansantulosta. Valiokunta toteaa Suomen pidemmän aikavälin tavoitteen olevan hallitusohjelmaankin sisältyvä kehitysrahoituksen nostaminen YK:n tavoitteiden mukaiseen 0,7 %:iin BKT:sta. Tähän liittyen valiokunta painottaa myös Suomen kansainvälisten suositusten mukaista sitoumusta suunnata vähintään 0,2 % rahoituksesta vähiten kehittyneille ja hauraille valtioille (LDC-maat, Least Developed Countries). Vuonna 2021 näiden maksatusten tavoiteosuus BKT:sta nousee 0,18 %:iin.

Valiokunta pitää hyvänä selontekoon kirjattuja tietoja siitä, että kehitysyhteistyörahoituksen osalta laaditaan 0,7 %:n ja 0,2 %:n BKT:n osuuksiin pääsemiseksi tiekartta, jota on myös laajassa parlamentaarisessa yhteistyössä valmisteltu. Samoin valiokunta tukee valtioneuvoston pyrkimystä laatia selonteko kehityspolitiikan ylivaalikautisista periaatteista. Tämä on hyvä keino, jolla pyritään varmistamaan vaalikaudet ylittävä jatkuvuus parhaalla mahdollisella tavalla.

Ulkoasiainvaliokunta kävi asiantuntijakuulemisissa myös läpi kysymystä Suomen kansainvälistä ilmatorahoituksesta. On arvioitu, että lahjamoitoisen ilmatorahoituksen tarve on kasvanut mm. covid-19-pandemian myötä etenkin kaikkein köyhimmässä maissa ja hauraimmilla alueilla. Suomi on asiantuntijoiden mukaan lisäämässä kansainvälistä ilmatorahoitusta osana kehitysrahoitusta. Myös tukea vihreälle ilmatorahastolle (Green Climate Fund) on päätetty nostaa n. 25 % ja tuki on noin 100 miljoonaa euroa vuosina 2020 — 2023. Valiokunnan saaman arvion mukaan pyrkimyksenä on ohjata puolet ilmatorahoituksesta sopeutumiseen muun muassa kansainvälisten rahastojen ja kansalaisjärjestöjen kautta. Myös investointi- ja lainamuotoisessa tuessa on tarkoitus painottaa ilmastotoimia. Valiokunta pitää näitä pyrkimyksiä oikeansuuntaisina ja tavoiteltavina, mutta toteaa samalla, ettei ilmatorahoituksen kasvattaminen saa syödä varoja muulta köyhyyden ja eriarvoisuuden vähentämiseen tähtäävältä kehitysyhteistyöltä. Onkin tärkeää edelleen kehittää keinoja seurata ilmatorahoituksen toteutumista ja sitä, miten ilmatorahoitusta määritellään ja mitkä ovat sen tavoitteet. Esimerkiksi Suomen ilmastovuosikertomukseen olisi hyvä sisällyttää tavoitteita kansainväliselle ilmatorahoitukselle ja niiden seuranta.

Valiokunnan lausunto UaVL 3/2021 vp

Luonnon monimuotoisuuden velvoitteita käsittelevässä osiossa selonteossa nostetaan asianmukaisesti esille keinoja, joilla Suomi osallistuu kansainväliseen luonnon monimuotoisuutta koskevaan työhön. Ulkoasiainvaliokunta tukee sitä, että EU:n kansainvälistä johtajuutta luonnon monimuotoisuudessa tuetaan. Valiokunta näkee, että biodiversiteettikadon ja ilmastonmuutoksen välinen tiivis yhteys ja niiden yhteiset ratkaisut ovat teema, jota EU:n tulee vahvistaa ulkosuhteissaan. Ulkosuhdetoiminnassa tulee myös tuoda esille yhteydet pandemioiden ja biodiversiteettikadon välillä. Suomi voi valiokunnan näkemyksen mukaan unionissa pyrkiä vaikuttamaan siihen, että luonnon monimuotoisuuden suojeluun kohdennetaan rahaa myös EU:n kehitysrahoitusinstrumenttien kautta.

Taloudelliset ulkosuhteet, viennin edistäminen, yksityisen sektorin rooli

Ottaen huomioon kestävän kehityksen haasteiden mittavuuden toteaa ulkoasiainvaliokunta pitävänsä selvänä, ettei Agenda2030-tavoitteiden globaalia vastuuta voida kantaa yksinomaan kehityspolitiikan keinoin. Valiokunta toteaa, että näiden muiden keinojen käyttö globaalin vastuun kantamisessa jää selonteossa ajoittain ohuelle huomiolle. Esimerkiksi suomalaisen kulutuksen globaalien vaikutusten selvittäminen olisi tärkeää. Valiokunta keskittyi selontekoa käsitellessään myös yksityisen sektorin merkityksen tarkasteluun kestävän kehityksen tavoitteiden edistämiseksi samoin kuin taloudellisten ulkosuhteiden käyttöön osana globaalia keinovalikoimaa.

YK on toistuvissa arvioissaan todennut, ettei kestävän kehityksen saavuttaminen ole mahdollista ilman yksityistä sektoria. Tämä noteerataan ulkoasiainvaliokunnan näkemyksen mukaan asiallisesti myös selonteossa. Yksityinen sektori on merkittävä työpaikkojen luoja sekä tuotteiden ja palveluiden tarjoaja ja valmistaja. Yritykset omaavat usein myös resursseja uusien teknologioiden tutkimukseen ja kehitystyöhön. Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa nousivat esille mm. yritysten mahdollisuudet osallistua kestävän kehityksen tavoitteiden toteutumiseen esimerkiksi uudistamalla liiketoimintamalleja kiertotalousperustaisiksi, vähentämällä päästöjä tai huolehtimalla ihmisoikeuksien toteutumisesta tuotantoketjuissaan.

Kestävän kehityksen ja vastuullisuuden edistäminen yritysten keskuudessa on valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden mukaan vahvassa kasvussa, ja siitä on tulossa menestyvän liiketoiminnan perusedellytys. Julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuus kestävän kehityksen tavoitteiden edistämiseksi onkin valiokunnan mielestä tärkeää. Julkisen sektorin tulisi etsiä nykyistä enemmän myönteisiä kannustimia yrityksille kestävän kehityksen tavoitteisiin sitoutumiseksi. Esimerkkinä valiokunnan näkemyksen mukaan voisi olla se, että valtion vienti- ja kansainvälistymisohjelmiin osallistuvilta yrityksiltä edellytettäisiin yritys vastuuseen sitoutumista. Valiokunta pitää vastuullisuuden edistämistä yritysmaailmassa erinomaisena tavoitteena paitsi globaaleihin haasteisiin vastaamiseksi, myös mahdollisena kasvavana kilpailuetuna yrityksille ja Suomelle. Ulkoasiainvaliokunta toistaa tässä yhteydessä myös aiemman kantansa yksityisen sektorin merkityksestä osana kehitysyhteistyötä (UaVL 7/2020 vp).

Demokratia, oikeusvaltio ja monenkeskinen yhteistyö

Demokratia ja vahva oikeusvaltio ovat niin ihmisoikeuksien kuin kestävän kehityksen edellytyksiä. Rauhan rakentaminen ja toimivien ja demokraattisten yhteiskuntien vahvistaminen on yksi Suomen kehityspolitiikan neljästä painopisteestä. Vahvistamalla kehittyvien maiden demokrati-

Valiokunnan lausunto UaVL 3/2021 vp

aa ja oikeusvaltiota edistää Suomi samalla maiden kykyä vastata globaaleihin haasteisiin, kuten ilmastonmuutokseen.

Monenkeskinen yhteistyö on parhaimpia keinoja edistää demokratiakehitystä ja oikeusvaltiota. Valiokunta katsoo, että selonteko huomioi riittävällä tavalla monenkeskisen yhteistyön merkityksen niin Suomelle kuin Agenda2030-tavoitteiden saavuttamiseksi.

Suomi voi aktiivisuudellaan edistää ulkopoliittisia tavoitteitaan monenkeskisen yhteistyön puitteissa.

Suomen ja Chilen perustama valtiovarainministereiden globaali ilmastokoalitio on erinomainen esimerkki siitä, miten Suomi voi käyttää monenkeskistä yhteistyötä edistääkseen Suomen kokonaisvaltaista lähestymistapaa kestäväan kehitykseen.

Valiokunta pitää tervetulleena valtiovarainministeriön aikomusta kehittää kestäväan kehityksen budjetointia.

Arviointi ja seuranta

Ulkoasiainvaliokunta korostaa selontekoon sisällytetyn kansallisen toimeenpanon seuranta- ja arviointijärjestelmän tärkeyttä. Arvioinnilla on tärkeä rooli kestäväan kehityksen tavoitteiden ja etenemisen seuraamisessa samoin kuin mahdollisten korjausliikkeiden huomaamisessa ja tarvittavien muutosten tekemisessä. Valiokunta pitää myönteisenä sitä, että arviointijärjestelmä kytkee Agenda2030:n toteuttamisen niin eduskunnan työhön, politiikan sykleihin kuin myös ministeriöiden suunnittelutyöhön. Globaalin ulottuvuuden ja seurannan osalta selonteossa korostuu kehityspoliittisen toimikunnan rooli. Kehityspoliittisen toimikunnan tehtävänä on seurata ja analysoida Suomen kehityspoliittisten linjausten ja kansainvälisten sitoumusten toteutumista.

Ulkoasiainvaliokunnan kuulemien asiantuntijoiden mukaan kestäväan kehityksen seurantajärjestelmä pystyy sen globaalilta osin tuottamaan tällä hetkellä tietoa lähinnä kehitysrahoituksen tasosta sekä siviilikriisinhallinnan operaatioihin osallistuvien määrästä. Valiokunta muistuttaa kuitenkin, että kauppapolitiikkaan, verotukseen, maatalouteen ja ympäristöön liittyvillä päätöksillä on merkittäviä suoria tai epäsuoria kehitysvaikutuksia. Vastaavasti seurantajärjestelmää tulisi valiokunnan arvion mukaan pyrkiä kehittämään niin, että näille eri kytköksillekin kehitettäisiin seurannan välineitä. Pelkkä kehityksen seuranta eri mittareiden valossa ei kuitenkaan riitä, vaan mittareilla on tärkeä rooli myös poliittisten prioriteettien tunnistamisessa, toimintastrategioiden valinnassa sekä päätöksenteon kehittämisessä.

Ulkoasiainvaliokunta korostaa kestäväan kehityksen edistämisen keinona myös aktiivista työtä monenkeskisen sääntöpohjaisen järjestelmän vahvistamiseksi. Valiokunta toteaa, että myös tähän työhön on mahdollista kehittää seurannan mittareita. Näitä voisivat valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden mukaan olla esimerkiksi johtokuntapaikat, koalitioiden ja aloitteiden tekeminen ja niissä toimiminen, suomalaisten asiantuntijoiden rekrytoinnit ja tehtävät YK-järjestöissä sekä kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytysten parantaminen globaalisti. Valiokunta painottaa myös vaikuttamisen mahdollisuuksia esimerkiksi Suomen ihmisoikeusneuvostokampanjan kautta.

Valiokunnan lausunto UaVL 3/2021 vp

Ulkoasiainvaliokunta pitää Agenda2030-kuulemisissa nostettua tietoa tasa-arvon seurantajärjestelmän kehittämisestä hyvänä linjauksena. Samoin valiokunta pitää myönteisenä tietoja siitä, että hallitus pyrkii vahvistamaan nuorten kuulemisvelvoitetta ja tuottamaan uusia työkaluja sen kehittämiseksi. Esimerkiksi 2250-päätöslauselman (nuoret, rauha ja turvallisuus) tekemisessä ja sen kansallisessa toimeenpanosuunnitelmassa nuoret ovat alusta asti olleet aktiivisia toimijoita ja agendan asettajia. Tämä on valiokunnan näkemyksen mukaan hyvä esimerkki siitä, kuinka voidaan vahvistaa nuorten vaikutusmahdollisuuksia eri politiikkaprosesseissa.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Ulkoasiainvaliokunta esittää,

että tulevaisuusvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 22.4.2021

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Mika Niikko ps
varapuheenjohtaja Erkki Tuomioja sd
jäsen Paavo Arhinmäki vas
jäsen Eva Biaudet r
jäsen Inka Hopsu vihr (osittain)
jäsen Saara Hyrkkö vihr
jäsen Johannes Koskinen sd
jäsen Katri Kulmuni kesk
jäsen Petteri Orpo kok
jäsen Jaana Pelkonen kok
jäsen Juha Sipilä kesk
jäsen Ville Tavio ps
varajäsen Vilhelm Junnila ps
varajäsen Jouni Ovaska kesk (osittain)

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Jonna Laurmaa

**Valiokunnan lausunto UaVL 3/2021 vp
Eriävä mielipide 1**

Eriävä mielipide

Perustelut

Suomen katastrofaalisen huono talouskehitys huomioiden kehitysyhteistyörahoituksen voimakas lisääminen ei ole suositeltavaa. Kehitysavun kasvattaminen tapahtuu velkarahalla, koska valtio joutuu ottamaan lisää velkaa menolisäyksiin. YK:n kansainvälisesti asettamat poliittiset tavoitteet kehitysapurahojen nostosta eivät ole Suomea oikeudellisesti sitovia.

Suomessa elävien köyhien elinolosuhteista huolehtimisen tulee olla kehitysapuun nähden valtion ensisijainen tehtävä.

Kehitysyhteistyörahoitusta tulee tarkastella nykyistä kriittisemmin, sillä kehitysyhteistyön kanssa tekemisissä olevien tahojen oma intressi on yleensä esittää kehitysyhteistyö erittäin myönteisessä valossa. Suomalaisten veronmaksajien kehittyvien maiden hankkeisiin lahjoittamalle rahalle tulee asettaa tiukempia reunaehtoja pitkäaikaisten tavoitteiden toteutumisesta.

Mikäli Suomen strategia on pyrkiä olemaan globaali ilmastojohtaja, Suomen tulee alkaa toimia aktiivisesti väestönkasvua vastaan, koska maapallon lisääntyvä väestö yhdistettynä elintason jatkuvaan nousupyrkimykseen on omiaan lisäämään päästöjä ja ympäristön räsitusta.

Mielipide

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että tulevaisuusvaliokunta ottaa edellä esitetyn huomioon.

Helsingissä 22.04.2021

Ville Tavio ps
Vilhelm Junnila ps